

TÜRKİYE'NİN

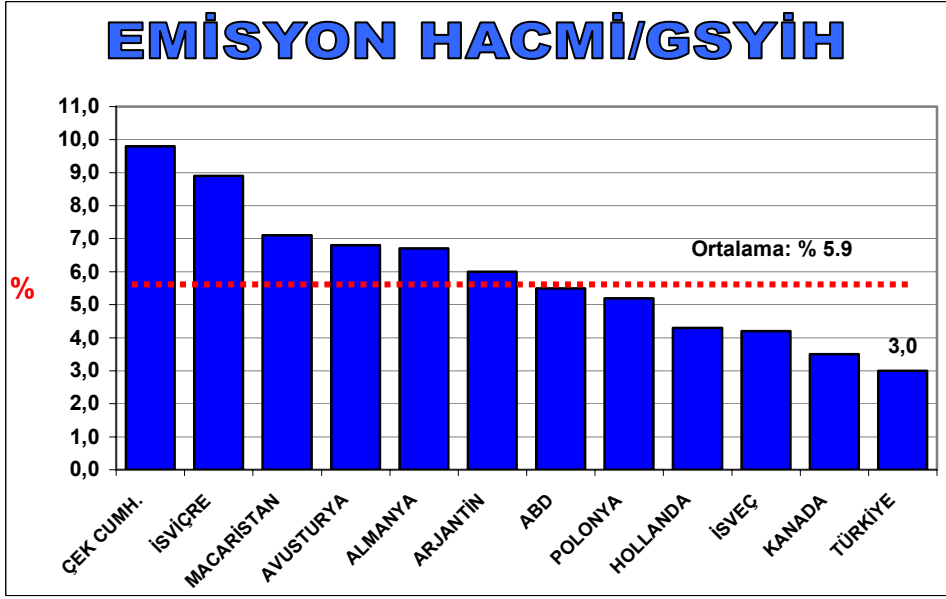
EKONOMİK

GÖRÜNÜMÜ

**TÜRKİYE KAMU-SEN
ARAŞTIRMA GELİŞTİRME MERKEZİ**

TÜRKİYE’NİN EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ

Enflasyonun son 3 yılda düşüyor gibi görünmesine sebep olan en önemli etken; hükümetin IMF destekli olarak uyguladığı sıkı para politikası üzerine inşa edilen durgun piyasa gerçeğidir. Buna göre piyasalarda mümkün olduğu kadar az para bulundurularak Türk Lirası'nın değeri artırılmış, diğer yandan uygulanan vergi ve düşük ücret politikalarıyla toplumun büyük bir bölümünün alım gücü düşürülerek, iç talep daraltılmış ve piyasalar soğutularak, fiyat artışlarının kontrol edilmesi amaçlanmıştır.



KAYNAK: Realized Budgets for various Central Banks, International Financial Statistics, Banknote Printers' Conference Statistics

Enflasyon hızının düşmesi her zaman ekonomide işlerin yolunda gittiği anlamına gelmez. Liberal ekonomilerde piyasada koşulları oluşmadan, zorlama ile enflasyonun düşürülmesi, alım gücünün azalması, piyasalarda durgunluk gibi olaylara neden olmaktadır. Özellikle piyasalardaki para miktarının azaltılarak, emisyon hacminin düşük tutulması, piyasaları durgunluğa iten bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Türkiye, GSYİH rakamına göre emisyon hacmi en dar olan ülkelerin başında gelmektedir.

Hatırlanacağı gibi 2001 yılında 1,65 YTL; 2002’de ise 1,72 YTL seviyelerine kadar yükselen dolar kuru, 2002 yılının sonlarından itibaren hızla düşmeye başlamış ve 2006 yılının mart ayında 1,29 YTL seviyelerini görmüştür.

2001 yılında tarihin en ağır ekonomik krizini yaşayan ülkemizde ne olmuştur da birden bire kurlar ve faizler düşmeye, enflasyon kontrol altına alınmaya başlamıştır?

Faiz, kur ve enflasyon ayarlamasını yapmak bu denli kolaydı da bu güne kadar gelen hükümetler neden bu işi hiç akıl edememişlerdi? Yoksa 2002 yılının Kasım ayında iktidara

gelen hükümet bir anda sihirli bir değnekle ülkemize dokunmuş ve her şey normale mi dönmüştü?

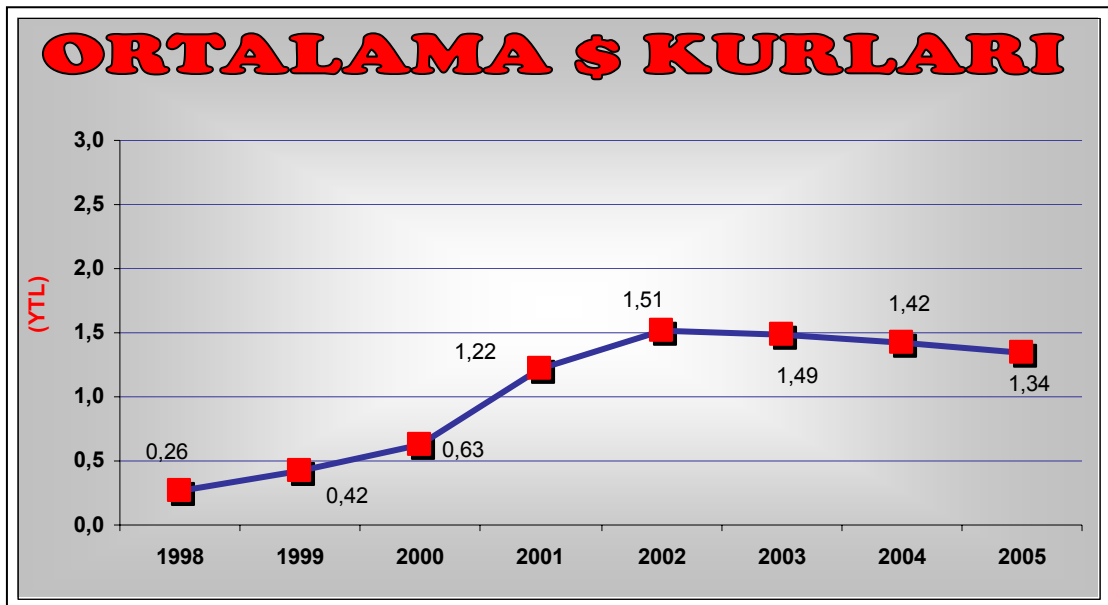
Elbette ki durum dışarıdan görüldüğü gibi değildir. Enflasyonu düşürmenin, faizleri aşağıya çekmenin bir çok yolu vardır. Doğru işleyen liberal ekonomilerde fiyatlar arz ve talebe göre belirlendiği için, sorun yaşanmayan bir ekonomik sistemde faiz, kur ve enflasyon hadleri kendiliğinden dengeyi bulur. Ancak; ekonomik olarak sorunlu ülkelerde dışarıdan bir takım etkenler olmadan, bu dengeyi sağlamak son derece güçtür.

AKP iktidarının uyguladığı yöntemle enflasyonu herhangi bir iktidarın da düşürmesi mümkündür. Ancak, bu ekonomik politikaların büyük bir riski ve bedeli vardır. Bugüne kadar gelen hiçbir iktidar bu riski de maliyeti de üzerine almaya cesaret edememiştir.

Küresel yatırımcı gelişmekte olan ülkelerde, spekülasyon ve manipülasyonlarla paradan para kazanma yöntemini tercih eder.

Yukarıda belirttiğimiz gibi 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin ardından kurlar bir anda 1,7 YTL seviyelerini görmüş, buna paralel olarak da ülkemizin borçlanma faizleri yükselmişti. Küresel yatırımcılar açısından bakıldığında bu durum paradan para kazanmanın en kolay olduğu ve küresel yatırımcıların en çok sevdiği piyasadır. Dünyanın bir çok ülkesinde böyle bir ortam yaratmak için çarpınan sermayenin arayıp da bulamadığı fırsat bu iktidar döneminde, önlerine altın tepsi içinde sunulmuştur.

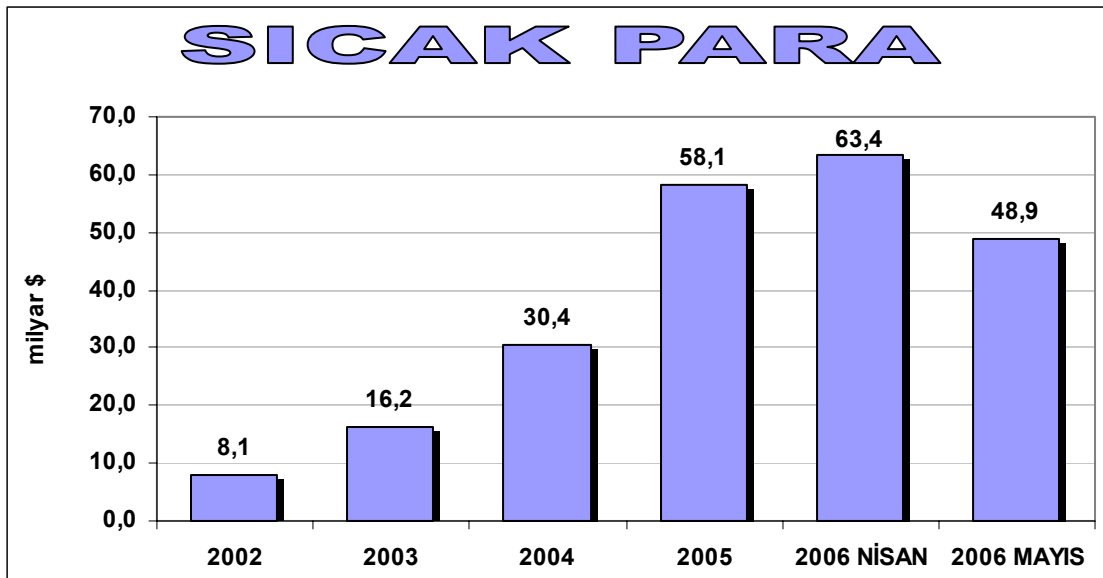
Eğer bir piyasada fiyatlar, spekülatif hareketlerle belirlenebilecek durumdaysa mutlaka piyasa yapıcı bir etkenin (genellikle devlet) fiyatları gerçek seviyelerine çekmesi gerekir. Ancak ülkemiz yeni gelen iktidarla birlikte bu uygulamadan vazgeçmiştir. Daha sade bir anlatımla dalgalı kur sistemine geçilerek, kurların kendi haline bırakılması tercih edilmiştir. Bu da küresel sermayenin işine yaramıştır.



KAYNAK: MALİYE BAKANLIĞI - TCMB

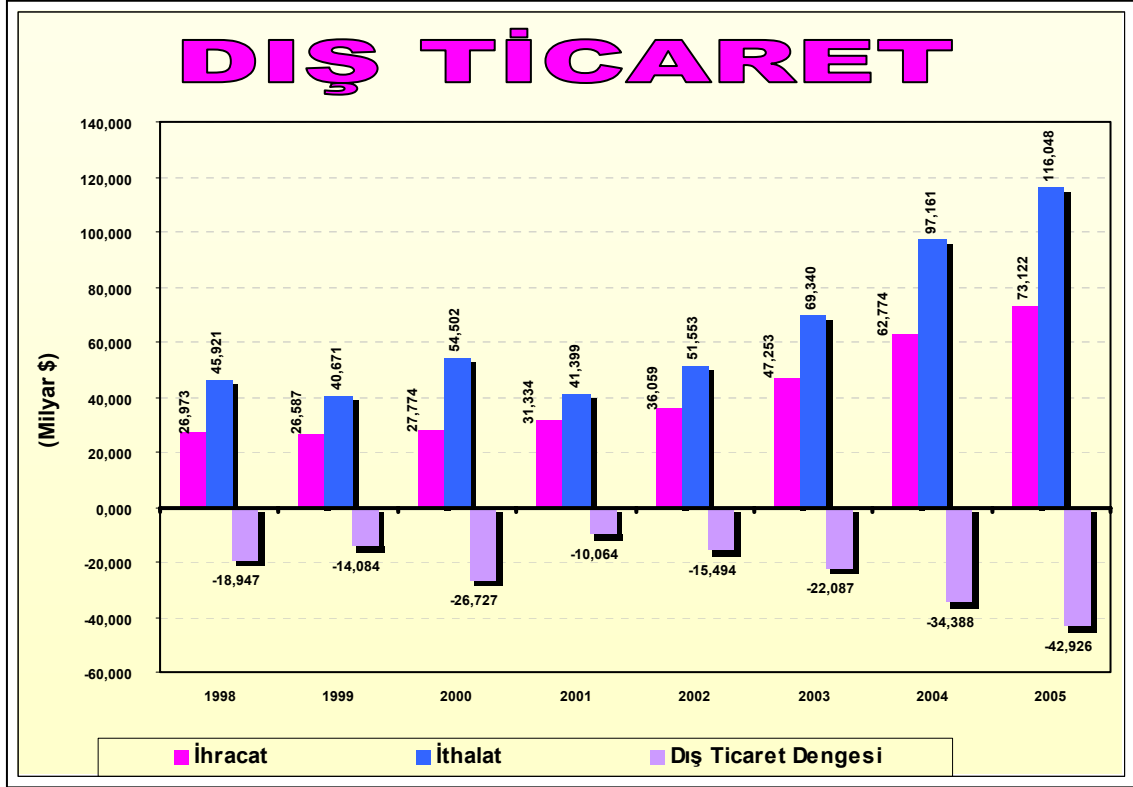
Son dört yıl içinde, ülkemize giren bol miktardaki sıcak para, kurların düşmesini sağlamıştır.

Zaten 2001 krizi ile olması gerekenin 2-3 kat fazlasına çıkan kur, 2002 yılı için yüksek faizleri bir anlamda dengeleyen bir yapı arz etmekteydi. Yabancı yatırımcı yurt dışından getirdiği milyarlarca doları ülkemize sokmuş ve 1,6 -1,7 YTL'den bozdurarak, yüksek faizli hazine bonosuna yatırmıştır. Dışarıdan ülkemize döviz geldikçe kurlar aşağıya düşmüş, piyasadan TL çekilerek Türk Lirası'nın değerinin artması sağlanmıştır. Yurt dışından sıcak paranın ülkemize gelmesi, borçlanma gücünü çeken iktidarın iştahını kabartmış ve uyguladığı ekonomik programın doğru olduğunu düşünmeye başlamıştır. Çünkü dışarıdan döviz gelmekte, yüksek kurdan TL'ye geçilmekte ve hazine bonusu, devlet tahvili ile ülke borç bulmakta güçlük çekmemektedir. Nitekim bu dönemde 10-15 milyar dolar olan TCMB'daki döviz rezervleri 60 milyar dolar, 2002 yılında 231 milyar dolar dolayında bulunan toplam borç yükü de 2005 yılında 346 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Kısacası bir taraftan dışarıdan gelen sıcak döviz, diğer taraftan sağlanan borçlanma ile ekonomi göreceli olarak rahatlamıştır.



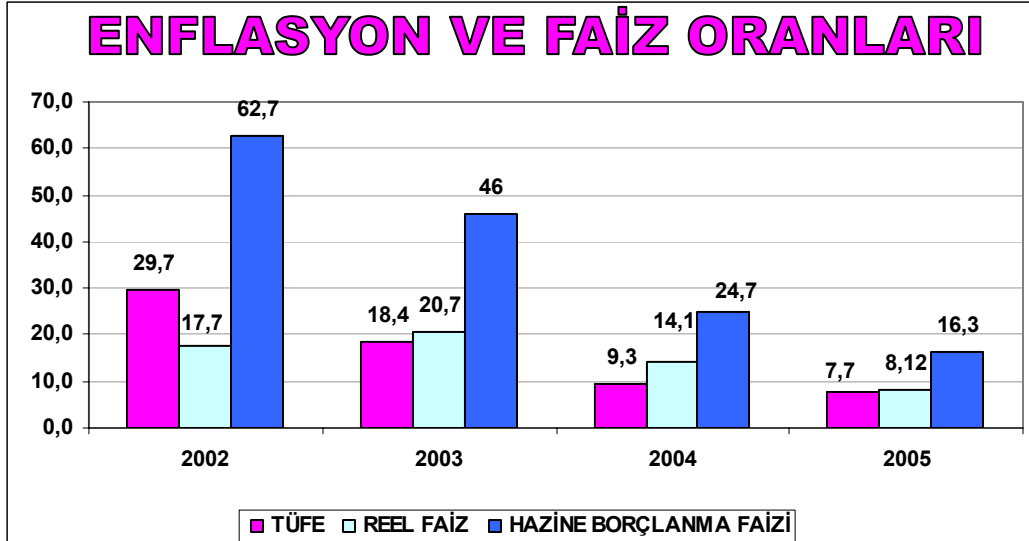
KAYNAK: TCMB, BDDK

Ülkemizde görülen döviz bolluğu nedeniyle kurların düşmesi, yurt dışından gelen ithal ürünlerin maliyetinin düşmesine neden olmuştur. Yani 2002 yılında 1 dolara yurt dışından satın alınan bir ürünün ülkemizdeki ithalatçıya maliyeti o günkü kur fiyatı olan 1,7 YTL iken, 2006 yılında aynı ürünü yine 1 dolara ama 1,3 YTL maliyetle almaya başlamıştır. Bu da ülkemize daha fazla ithal ürün girmesine ve fiyatların düşmesine neden olmuştur. Bütün bunlara paralel olarak işçiye, memura, emekliye enflasyonun düştüğü gerekçesiyle düşük oranda maaş artışı yapılmış, halkımızın alım gücünün düşürülmesi sağlanmıştır. Zaten büyük bir krizden çıkmış olan ülkede, halkımız aldığı parayla harcama yapmak yerine borçlarını ödemeyi ve eğer yapabiliyorsa tasarruf etmeyi tercih ettiğinden, ülke içinde talep daralması yaşanmış, esnaf, tüccar büyük bir sıkıntıya düşmüştür. Piyasaları tekrar canlandırabilmek, satışları artırabilmek ve ticarethanesinin iflas etmesini önleyebilmek için de kar etmeden hatta zararına satışlar yapmak zorunda kalmıştır. Nitekim bu dönemde 36 hatta 48 aya kadar vadeli satışlar başlamıştır.



KAYNAK: TÜİK

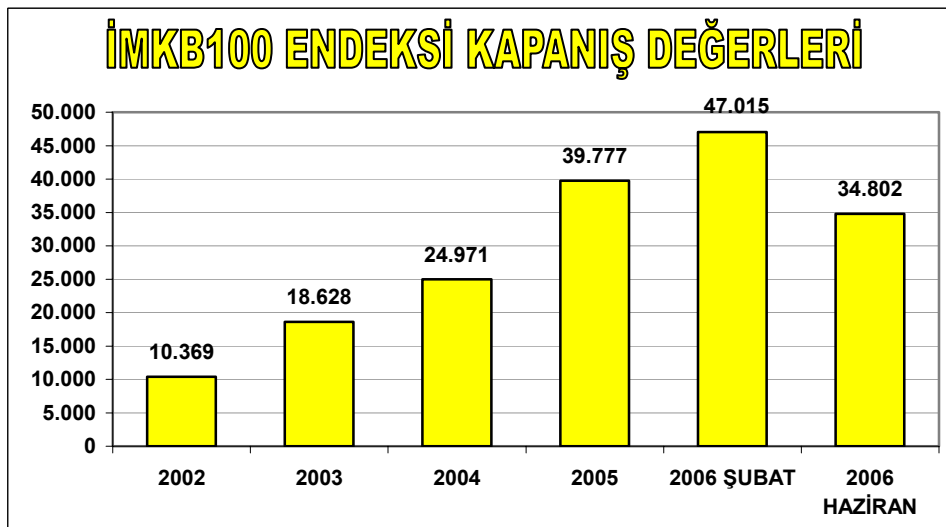
Enflasyon, uygulanan ekonomik programın bir sonucu olarak düşmüş, ancak arkasında da bir çok kimseyi mağdur olarak bırakmıştır. Ne yazık ki, bu durum aynı haliyle sürüp gidecek gibi de değildir. Çünkü sıcak parayı ülkemize getiren küresel yatırımcı, elde ettiği karı yeterli gördüğü anda yeniden ülkemizden çıkıp gidecektir. 2002 yılından beri devlet tahviline, hazine bonosuna ve borsaya TL olarak yatırdığı parayı alıp, yeniden dövize çevirecektir. Sıcak para son 4 yıl içinde borsada endeks bazında bire dört kazandırırken, hazine bonosu, devlet tahvili faizleri de son 3 yılda bileşik olarak yüzde 112'leri bulmuştur. Hazine Müsteşarlığı'nın rakamlarına göre devlet, ortalama olarak 2003 yılında yüzde 46, 2004 yılında 24,7 ve 2005 yılında da yüzde 16,3 faizle borçlanmıştır. Bu rakamlar bileşik olarak 3 yıllık faizin toplam yüzde 112 olduğunu göstermektedir. Bu dönemde yaşanan enflasyon ise sırasıyla yüzde 18,4; yüzde 9,3 ve yüzde 7,72 olarak gerçekleşmiştir. 2003-2005 yıllarında toplam enflasyon yüzde 39,4 olmuştur. Yani 2003-2005 arasında parasını devlete borç veren yatırımcı 100 lirasını 212 liraya yükseltirken; 2002 yılında 100 liraya aldığı bir malı 2005 yılında 139,4 liraya alabilmiştir. Dolayısı ile yatırımcının faiz kazancı net olarak yüzde 72,6 olmuştur. Borçlanma faizleri ile enflasyon arasındaki fark da ülkemizdeki reel faizlerin ne denli yüksek olduğunu göstermektedir. Bütün bunlara ek olarak, yabancı yatırımcılar bugün 4 yıl önce bozdurdukları rakamın altında bir kurdan yeniden dövize dönme imkanına da sahip bulunuyorlar.



KAYNAK:TÜİK, DPT, HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI

Resmi makamlarca ülkemize son dört yılda 40-45 milyar dolar dolayında sıcak para girdiği kabul edilmektedir. Yabancı yatırımcıların 40 milyar doları ortalama 1,65 YTL'den bozdurduğunu düşünürsek, toplam 66 milyar YTL olarak ülkemize gelen sıcak para; 4 yıl boyunca devlete borç verilerek değerlendirildiğinde (Borsaya getirdiği parasını 4'e katlamıştır. Bizler bunu dikkate almıyoruz.), 4 yıllık faiziyle birlikte yaklaşık olarak 140 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Bu tutarı bugün tekrar 1,55 YTL'den dövize çevirdiklerini varsaydığımızda, 90 milyar doları alıp ülkemizden elini kolunu sallayarak gideceklerini görüyoruz. Yani 40 milyar dolarla geldikleri ülkemizden 4 yıl sonra 90 milyar dolarla gideceklerdir. 2001 yılında yaşanan krizin sebebinin ülkemizden çıkan 8 milyar dolar dolayındaki sıcak para olduğunu düşündüğümüzde olayın vahameti daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Bunun yanında borsa giren sıcak para ise 4 yıl içinde endeks bazında yaklaşık olarak 1'e 4 kazanç sağlamıştır. 2002 yılında 10.369 rakamından kapanan İMKB100 endeksi, 2006 şubat sonunda 2002 yılı kapanışına göre 4,5 kat yükselerek 47.015 rakamını görmüştür.



KAYNAK: İMKB

Son 4 yılda ülkemiz bir sıcak para cennetine dönüştürülmüştür. Yüksek reel faizler, olması gerekenin altında kalan ve bir türlü müdahale edilmeyen kur sistemi ile yabancı yatırımcı için ülkemizin bir cazibe merkezi haline gelmesi sağlanmıştır. Ancak ne yazık ki yabancı yatırımcı ülkemizde kalıcı değildir. Çok kısa bir süre sonra getirdiğinin kat be kat fazlasıyla başka bir ülkeye gidecektir. Yetkililer enflasyonu düşürmek uğruna, bugüne kadar hiçbir iktidarın cesaret edemediği, göze alamadığı bir bedeli üstlenmiştir. Şimdi de sıcak paranın ülkemizden kaçmasını önlemek için, sermayenin bütün taleplerini yerine getirmek zorunda kalmaktadır. Basit sıcak para gerçeğini göremeyen hükümet, ülkemizi küresel sermayenin kucağına bırakmıştır. Kendileri de adeta örümceğin ağına yakalanmış bir av gibi çırpınmakta, çırpındıkça da biraz daha bu ağa dolaşmaktadır.

İşler tersine dönmeye başlamıştır. Sıcak para faiziyle birlikte 90 milyar dolara ulaşmıştır. Hazine bonusu, tahvil, borsa gibi yatırım araçlarında bulunan bu paranın bir kısmının yeniden dövize dönmesi ihtimali, ülkemiz ekonomisi açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

Nitekim Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) "Financial Stability Review" (Mali İstikrar Raporu) başlıklı haziran ayı raporunda, dünya finans sektöründe istikrarın açık bir kriz tehdidi altında olduğunun altı çizilirken, özellikle Türkiye ile ilgili rakamların olumsuzluğu dikkat çekmektedir. Kırılgan mali yapısıyla "yükselen piyasalar" içindeki en kötü profile sahip olduğu Avrupa Merkez Bankası'nın son raporunda bir kez daha vurgulanan Türkiye'nin, uluslar arası piyasalarda bir "düzeltmeye" gidilmesi halinde ciddi bir sarsıntı geçireceği belirtilmiştir.

Avrupa Merkez Bankası, ay başında bir basın toplantısıyla kamuoyuna da duyurduğu geleneksel "Mali İstikrar" raporunda, diplomatik bir dille, her an "düzensiz piyasa düzeltmelerine gidilebileceği" uyarısında bulunmuştur. Özellikle borsalarda farklı şirketlere yatırım yaparak spekülör riskini azaltmaya yarayan "Hedge" fonlarının sektörü sarsacak ölçülerde büyüdüğüne ve ortada bir denetim sorunu bulunduğu da işaret eden Avrupa Merkez Bankası'na göre, sektördeki (Hedge) yatırım hacmi son 15 yıl içinde 50 milyar dolardan 1.2 trilyon dolara yükselmiş durumdadır.

Avrupa Merkez Bankası'nın son mali istikrar raporunda, "uzun vadeli sermaye yönetiminin çöküşü" olarak da tanımlanabilecek 1998 krizindeki verilerle karşılaştırılabilir sevimsizlikte bir durumun sahnede yerleşiklik kazandığı işlenmektedir.

Sanayileşmiş ülkelerde uzun süre düşük tutulan faiz oranları nedeniyle Türkiye ve Arjantin gibi görece az gelişmiş ülke piyasalarına yönelen uluslararası yatırımcılar, izledikleri "sıcak para" politikasıyla bu ülkelerdeki yüksek faiz oranlarından yararlanarak büyük kazanç sağlamışlardır. Ancak ABD başta olmak üzere sanayileşmiş ülkelerde faiz oranlarının yükseleceği yolundaki işaretlerin artması, uluslararası yatırım fonlarının yükselen piyasalardan çekilmesi sonucunu doğuracağından, Türkiye çok büyük bir risk altındadır.

Türkiye gibi çok borçlu ülkelere yabancı parasal sermayenin çekilmesiyle Hedge sisteminin vurulacağına kesin gözüyle bakılmaktadır. Mayıs sonu ile haziran ayının ilk haftasında riskli kâğıtlardan kaçışın başlaması, önce hammadde fiyatlarında gerilemeye, hemen ardından da hisse senedi ve tahvil piyasalarında düşüşlere yol açmıştır.

Financial Times Deutschland gazetesi de isim vermekten kaçınarak uluslararası piyasalardaki büyük bir Hedge fonunun iflasın eşiğinde olduğunu bildirmiştir. Çöküşün yaratacağı hasarı Türkiye tipi “yükselen piyasaların” finanse etmek zorunda kalacağı açıktır.

Şimdi ülkemizdeki sıcak para yavaş yavaş dövize dönmeye başlamıştır. Sıcak paranın ülkemizden kaçmasını önlemek isteyen hükümete, küresel güçler, faiz kartını oynamasını önermiştir. Bu nedenle Merkez Bankası faizleri yükseltmek zorunda kalmıştır. Hükümet bu nedenle AB’ye hayır diyememektedir. Bu nedenle IMF’ye hayır diyememektedir. Bu nedenle memur sayısını azaltmaya çalışmaktadır, bu nedenle emekli olmayı zorlaştırmakta ve sağlık ödemelerini kısımaktadır. Bu nedenle kolesterol ilaçlarının kullanımına bile sınırlama getirmektedir. Hükümet yanlış bir hesabın içine girmiştir. Şimdi ise gırtlığına kadar bu yanlışın içinde çırpınmaktadır. Yabancı sermayeye ödetemeyeceği bu bedeli de her zaman olduğu gibi halkımıza ödetmeye çalışmaktadır.

Ancak örümceğin ağına yakalanan bir avın nasıl bu tuzaktan kurtulması imkansızsa, hükümetin de artık sermayenin ağından kurtulması imkansızdır. Sermaye isteyecek faizler yükselecek, sermaye isteyecek, Telekom satılacak, sermaye isteyecek Kıbrıs Rumlara verilecektir. Vatandaşımız için bu ağdan kurtulmanın bir tek yolu vardır: günü kurtarmaktan öteye gitmeyecek politikalara itibar etmemek...

Türkiye Kamu-Sen’e göre çözümse; sermaye artık ülkemizde kar etmek uğruna, her istediğini istediği zamanda yaptırılmamalı, hükümetse bu konuda önlemler alma yolunu seçmelidir. Hükümet artık bu tuzaktan kurtulmanın yollarını aramalıdır.